

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4(α4): Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Διδάσκων: Θεόδωρος Ελευθεράκης
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο v.3.0***
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives v.3.0)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

- **Εισαγωγικά:** (6)
 - Έννοιες λειτουργίας της κοινωνίας (1)
 - Κοινωνιολογία, κοινωνία (2)
 - Κοινωνική ομάδα (1)
 - Κοινωνική οργάνωση (2)
 - Κοινωνικός θεσμός (1)
- **Ζ. Κοινωνικοί οργανισμοί** (9)
 - Εισαγωγή-ορισμός-αναδρομή (3)
 - Προϋποθέσεις (3)
 - Μορφολογία-τυπολογία (3)
- **Η. Κοινωνική αλλαγή** (18)
 - Εισαγωγή-ορισμός (6)
 - Παράγοντες (4)
 - Περιοχές (Κ.Α.) (1)
 - Κατηγορίες Θεωριών Κ.Α. (3)
 - Συμπεράσματα (4)

Εισαγωγικά: Βασικές έννοιες ανάλυσης της λειτουργίας της κοινωνίας (1/4)

- Α. Κοινωνική ομάδα
- Β. Κοινωνικότητα και κοινωνική συνοχή
- Γ. Κοινωνικοποίηση
- Δ. Κοινωνικός ρόλος
- Ε. Κοινωνικός έλεγχος
- ΣΤ. Κοινωνική οργάνωση, Κοινωνικός Θεσμός
- Ζ. Κοινωνικοί οργανισμοί
- Η. Κοινωνική αλλαγή

Εισαγωγικά: Κοινωνιολογία (2/4)

- Επιστήμη μελέτης της κοινωνίας
- Επιστήμη α. (συγκρότησης, λειτουργίας, μετασχηματισμού) των κοινωνικών συνόλων και β. (προϋποθέσεις & συνέπειες της εμφάνισης, διατήρησης, μεταβολής, έκλειψης) των κοινωνικών σχέσεων (σύνολο *στοιχείων σύνδεσης*) ατόμων, συνόλων, οργανώσεων
- Επιστήμη μελέτης κοινωνικών φαινομένων
 - της κοινωνικής συμπεριφοράς (τρόπος επικοινωνίας μας με τους άλλους) και
 - της κοινωνικής δράσης (γνώση και εφαρμογή *κοινωνικών ρόλων*).

Μελετά τη συμπεριφορά από τη σκοπιά (οπτική) της κοινωνικής ομάδας (και όχι του ατόμου/ Επιστήμη της Ψυχολογίας)

Εισαγωγικά: Κοινωνία (3/4)

– το σύνολο των ανθρώπων

που **συμβιώνουν** σε κάποιον τόπο ή σε μία ιστορική περίοδο και έχει

- ευρεία (ανθρωπότητα) ή
- στενή (ομάδες ανθρώπων στο χώρο και το χρόνο)

εφαρμογή ως έννοια

– η **διαρκής στο χρόνο συνεργατική ομάδα**, τα **μέλη** της οποίας ανέπτυξαν **οργανωμένα πρότυπα σχέσεων** μέσω της διαρκούς **αλληλεπίδρασης** τους

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εισαγωγικά: Κοινωνική ομάδα (4/4)

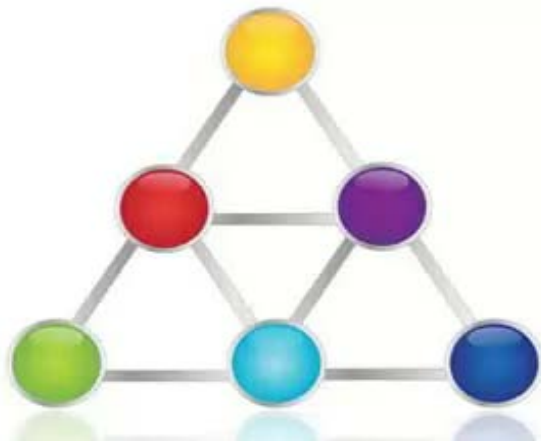
Κοινωνική ομάδα

- **Μέλη**, Υπεύθυνος
- Αλληλεπίδραση, Αλληλόδραση (**διαντίδραση**)
- Πλαίσια δομημένα
 - Αξιολογικά: Αρχές, **Αξίες**, ήθη, έθιμα
 - Κανονιστικά: **Κανόνες**, Έλεγχος (τυπικοί ή άτυποι), **θεσμοί**
- Πρότυπα, Ρόλοι, Δράση, **Συμπεριφορά**
- **Ταυτότητα**: αίσθηση του ανήκειν στην ομάδα από τους ίδιους και από τους άλλους

↓
ΚΟΙΝΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

ΣΤ1) Κοινωνική οργάνωση (Κ.Ορ.)

- Τα χαρακτηριστικά της «κοινωνικής οργάνωσης» μιας ομάδας (μικρότερης ή μεγαλύτερης) είναι:
- η εσωτερική συνοχή και
 - η κανονικότητα,
- σε συγκεκριμένο χώρο, και μας αποκαλύπτουν την «κοινωνική δομή» της ομάδας αυτής (ένα όλο, που δομείται λειτουργικά από επιμέρους μέρη, που συνυπάρχουν σε οργανική συνάρτηση και αποβλέπουν στο συλλογικό αποτέλεσμα).

ΣΤ1) Κοινωνική οργάνωση (Κ.Ορ.)

– Το κάθε **κοινωνικό σύστημα**, λοιπόν, είναι μια:

- αυθύπαρκτη (υπάρχει από μόνο του),
- αυτοτελής (έχει όρια),
- σύνθετη (έχει συστατικά στοιχεία)

οντότητα, δηλαδή έχει κάτι παραπάνω από το άθροισμα των μερών του, την **ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**.

– Αποτελείται δε από:

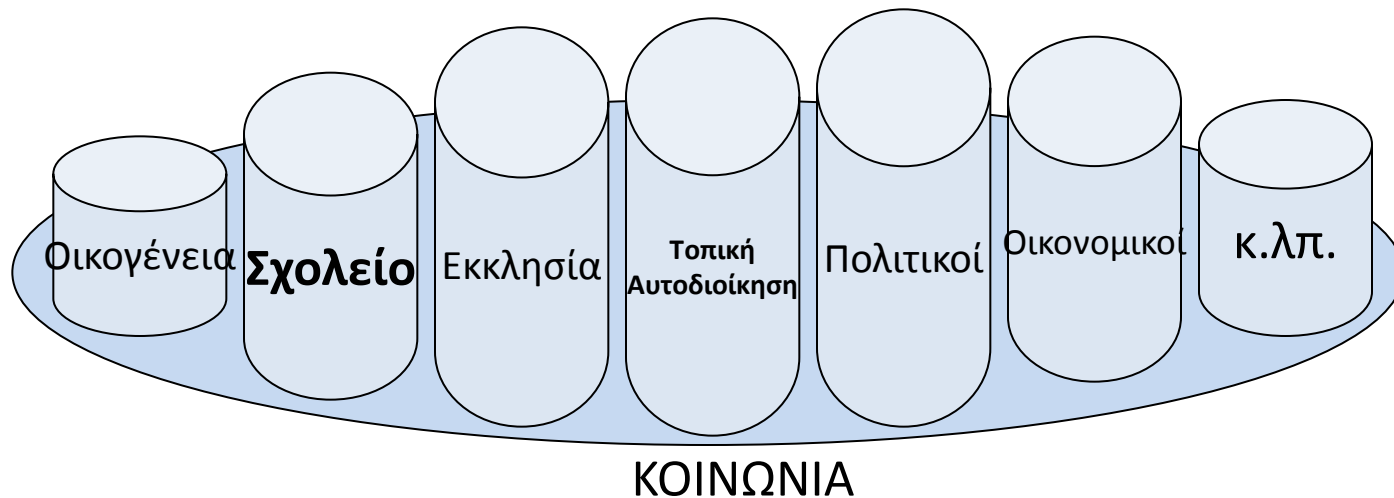
A. **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ** -Social structure: **σταθερή διάταξη** των μερών

B. **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ** -Social function: **σταθερή συμπεριφορά*** των μερών, η οποία εξασφαλίζει σταθερή συμπεριφορά του συστήματος

* -τρόπος ενέργειας ή ενεργειών, δραστηριοτήτων-

ΣΤ2) Κοινωνικός Θεσμός (Κ.Θ.)

- παγιωμένα δίκτυα συμπεριφορών (τρόπος ενέργειας), δράσεων και ρόλων
- ένα σύστημα/σύνολο εξειδικευμένων & παγιωμένων κοινωνικών λειτουργιών, το οποίο δημιουργεί ηθική και νομική κατάσταση

Ζ. Κοινωνικοί οργανισμοί(Social organizations).Εισαγωγή-ορισμός-αναδρομή: (1/3)

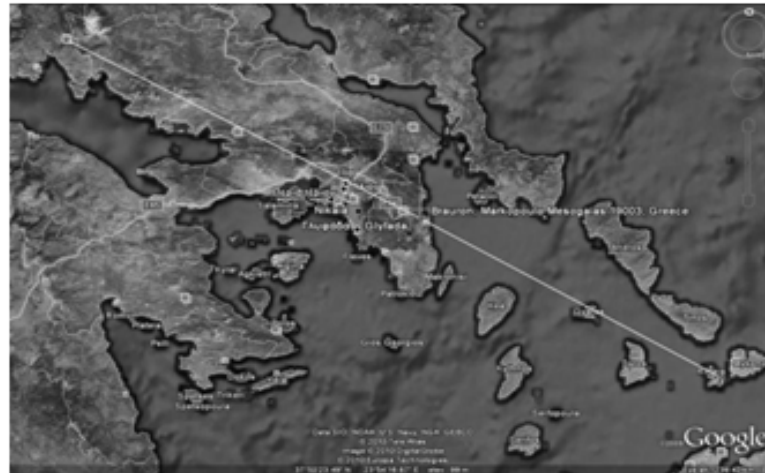
- Οι κοινωνικοί οργανισμοί είναι η νομοτελειακή μετεξέλιξη της κοινωνικής ομάδας.
- Με τον όρο «νομοτελειακή μετεξέλιξη» δεν εννοούμε, βέβαια, μια φυσική συνέπεια στην πορεία εξέλιξης των μικρών ομάδων σε μεγάλες και ακόμη μεγαλύτερες.
- Ο όρος εμπεριέχει τη δυναμική που εξασφαλίζει προϋποθέσεις:
 - για την εμφάνιση,
 - τη διεύρυνση,
 - τις σφαίρες επιρροής, αλλά και
 - τις οικουμενικές διαστάσεις των «Κ.Οργ.». Άρα:

Κοινωνικός Οργανισμός (Κ.Οργ.)

- είναι μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων με έναν ή περισσότερους κοινούς στόχους, τους οποίους επιδιώκουν μέσω επίσημα καθορισμένων αρχών και θεσμών.

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Εισαγωγή-ορισμός-αναδρομή:

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Εισαγωγή-ορισμός-αναδρομή: (2/3)

- Είναι γνωστό ότι γεννιόμαστε, ζούμε, σπουδάζουμε, εργαζόμαστε και πεθαίνουμε, έστω κι αν δεν το συνειδητοποιούμε, ως μέλη ή πολίτες μεγάλων κοινωνικών οργανισμών:
 - **Παλιά**: Οι αρχαίες «Αμφικτιονίες», οι συμμαχίες της Αθήνας, το δελφικό ιερό, οι αρχαίοι ολυμπιακοί αγώνες, οι πολυεθνικές αυτοκρατορίες της Ρώμης και του Βυζαντίου
 - **Σύγχρονα**: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών, ο Οργανισμός Ανάπτυξης Νοτιοανατολικής Ασίας, το Σύμφωνο της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας κ.ά.

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Εισαγωγή-ορισμός-αναδρομή: (3/3)

Ειδικότερα ο όρος «κοινωνικός οργανισμός» έχει μια ευρύτητα σημασιολογικών αποκλίσεων:

- Άλλοτε με τον όρο δεχόμαστε την περιορισμένη σημασία του σε έναν «τυπικό οργανισμό», όπως: αθλητικό σωματείο, δημόσια υπηρεσία, υπουργείο, υπαλληλική δομή μιας μεγάλης εταιρείας και
- άλλοτε εννοούμε έναν ευρύτερα οργανωμένο κοινωνικό σχηματισμό, η αριθμητική σύνθεση του οποίου δεν μας επιτρέπει να τον ονομάσουμε ομάδα.

Κοινωνικοί οργανισμοί. Προϋποθέσεις: (1/3)

- Πολλοί από τους κλασικούς της Κοινωνιολογίας εισηγήθηκαν
- κάποιες **προϋποθέσεις** ή ύπαρξη **στοιχείων** για τον **καθορισμό** ενός κοινωνικού οργανισμού.
- Η επικρατούσα άποψη για την ύπαρξη ενός **κοινωνικού οργανισμού**
- στηρίζεται στην πρόταση του **M. Weber.**

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Προϋποθέσεις: (2/3)

- Έτσι, προϋποθέσεις ή στοιχεία που προσδιορίζουν την ύπαρξη ενός κοινωνικού οργανισμού (κατά τον Βέμπερ) είναι:
 - τα ειδικά καθορισμένα άτομα (αποκλείονται άλλα),
 - το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων τους,
 - η οργανωτική διάρθρωση των σχέσεων αυτών,
 - μία συγκεκριμένη τάξη πραγμάτων,
 - κάποιοι παράμετροι λειτουργικών οριοθετήσεων,
 - κάποια δομημένα πρότυπα αλληλόδρασης του πλήθους,
 - μια εξουσιαστική ιεραρχία,
 - μια κατανομή της εργασίας,
 - ένα κανονιστικό σύστημα και
 - το εταιρικό πνεύμα.

Κοινωνικοί οργανισμοί. Προϋποθέσεις: (3/3)

Από τα παραπάνω στοιχεία,

κεντρική θέση στη λειτουργία και τη δομή των κοινωνικών οργανισμών κατέχει **«το εταιρικό πνεύμα»**

που διαστέλλει τον κοινωνικό οργανισμό από άλλες συλλογικότητες, όπως η **οικογένεια**, η **κοινότητα** ή μια **εθνική κοινωνία**. Στις τελευταίες περιπτώσεις κεντρική θέση, στην αντίστοιχη λειτουργία και δομή τους, κατέχει **«το κοινοτικό πνεύμα»**.

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Μορφολογία-τυπολογία: (1/3)

– Οι κοινωνικοί οργανισμοί διακρίνονται για μια μεγάλη ποικιλία μορφών και τύπων.

A) Η πρώτη τυπολογία των D. Katz και R. Bender φαίνεται ότι μάλλον παρακολουθεί από κοντά τις σχετικές προτάσεις του T. Parsons, γι' αυτό και θεωρεί ως επίκεντρο του «οργανισμού» τον «σκοπό» που κατατείνει στην υπηρετήση του κοινωνικού συνόλου.

Με βάση το κριτήριο αυτό (σκοπός) διακρίνουμε τους κοινωνικούς οργανισμούς σε:

- «οικονομικούς» (εταιρείες και βιομηχανίες), που προσφέρουν αγαθά ευρείας κατανάλωσης,
- «διατήρησης κοινωνικών θεσμών» (Εκκλησία, Πανεπιστήμιο, Σχολεία), που ενισχύουν τους συγκεκριμένους θεσμούς και συνεχίζουν το έργο της κοινωνικοποίησης των ατόμων,
- «ενσωμάτωσης» (νοσοκομεία, ιδρύματα, φυλακές), που αποσκοπούν στην αποκατάσταση της λειτουργικής σχέσης του ατόμου με το κοινωνικό σύστημα και
- «πολιτικούς» (Υπουργεία, Πολιτικά Κόμματα) που ευθύνονται για τη διακυβέρνηση της Πολιτείας.

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Μορφολογία-τυπολογία: (2/3)

B) Η δεύτερη τυπολογία του **P. Blau** θεωρεί ως καθοριστικό στοιχείο του οργανισμού τον «αποδέκτη» των δραστηριοτήτων του. Αυτό σημαίνει ότι κοινωνικός οργανισμός δικαιολογείται να είναι ο φορέας που συγκροτείται, για να εξυπηρετεί.

Με το δεδομένο αυτό (αποδέκτης) οι Κ. Οργ.

διακρίνονται σε:

- **«αλληλοβοήθειας»** (Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων -ΑΔΕΔΥ-, Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας -ΔΟΕ-, Δικηγορικός Σύλλογος, αδελφότητες με μέλη που έχουν κοινή καταγωγή ή επάγγελμα), που παρέχει βοήθεια στα εγγεγραμμένα μέλη του,
- **«επιχειρηματικούς»** (κάθε επιχείρηση που αποβλέπει στον πλουτισμό του ιδιοκτήτη της),
- **«υπηρεσιών»** (νοσοκομεία, σχολεία, οργανισμοί δημοσίων σχέσεων), που παρέχουν υπηρεσίες, έναντι λογικής αμοιβής, στον πολίτη και
- **«κοινωφελείς»** (στρατός, πυροσβεστική, ΔΕΗ, ΟΤΕ), που ανήκουν στον δημόσιο φορέα και παρέχουν υπηρεσίες, κοινής ωφέλειας, στον πολίτη.

Κοινωνικοί οργανισμοί.

Μορφολογία-τυπολογία: (3/3)

- Γ) Πέραν των τυπολογικών αυτών διαιρέσεων υπάρχουν και ειδικές κατηγορίες:
 - Οι «**εθελοντικοί οργανισμοί**», που συνήθως είναι μη κερδοσκοπικοί, και ενδιαφέρονται είτε
 - για τη βελτίωση των κοινών συνθηκών ζωής και πολιτισμού είτε
 - για προστασία των αναξιοπαθούντων είτε
 - για ευρύτερους πολιτιστικούς, εθνικούς και άλλους σκοπούς.
 - Οι «**ολοκληρωτικοί οργανισμοί**», που αναφέρονται στην εξηρτημένη σχέση του ατόμου από τον ευρύτερο οργανισμό. Τέτοιοι οργανισμοί είναι: τα νοσοκομεία, οι φυλακές, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τα ειδικά ιδρύματα πνευματικών νοσημάτων. Στους χώρους αυτούς λειτουργεί η απομόνωση, η εξουσία και η πειθαρχία, με μονόδρομη εξάρτηση των τροφίμων από τη διοίκηση. Η οργανωτική δομή αποκλείει τη συμμετοχή των τροφίμων σ' αυτήν, ενώ για κάποιες αυτονόητες περιπτώσεις η ένταξη δεν είναι ελεύθερη επιλογή, αλλά προσαγωγή με βίαιο τρόπο.

Η. Κοινωνική αλλαγή (Social change).

Εισαγωγή-Ορισμός: (1/6)

– Με τον όρο «*κοινωνική αλλαγή*» (Κ.Α.) ορίζεται μια **σημαντική διαφορά:**

ιστορικά πρόσφατων θεσμικών μεταβολών, από προηγούμενες καταστάσεις κοινωνικής και θεσμικής διάρθρωσης.

- Αυτές οι πρόσφατες μεταβολές διακρίνονται για **προοδευτικότητα και εξέλιξη,**
- ενώ οι προηγούμενες καταστάσεις χαρακτηρίζονται ως **στατικές ή και αναχρονιστικές.**

Η. Κοινωνική αλλαγή. Εισαγωγή- Ορισμός: (2/6)

- Είναι φανερό ότι η ακραία έννοια της κοινωνικής αλλαγής συνδέεται με αρνητικές κριτικές του παρελθόντος και στρέφεται με ιδιαίτερο ενθουσιασμό στο αναμενόμενο μελλοντικό αποτέλεσμα, έστω κι αν είναι ασαφές και άγνωστο.
- *Φυσικά δεν πρέπει να αποκλείσουμε και συγκρατημένες μορφές κοινωνικής αλλαγής, με έλλογη εκτίμηση των συνεπειών και βραδυπορία στους ρυθμούς της.*
- *Ενδεχόμενες κοινωνικές οπισθοδρομήσεις, με προσαρμογές σε παλαιούς τύπους κοινωνικών δομών είναι έξω από τις διαδικασίες της κοινωνικής αλλαγής.*

Η. Κοινωνική αλλαγή. Εισαγωγή- Ορισμός: (3/6)

- *Παρ' όλα αυτά, η κοινωνική αλλαγή αποτελεί ουσιαστική κοινωνική αναγκαιότητα, που αποκαλύπτει το δυναμισμό των κοινωνιών.*
- *Δεν υπήρξαν ποτέ απόλυτα στατικές κοινωνίες, έστω και αν οι μεταβολές πραγματοποιήθηκαν σε μεγάλα χρονικά διαστήματα.*
- *Το στοιχείο αυτό προσδίδει στην κοινωνική αλλαγή έναν σχεδόν νομοτελειακό χαρακτήρα, χωρίς αυτό να σημαίνει εξάρτηση από τις ίδιες πάντοτε αιτίες.*

Η. Κοινωνική αλλαγή. Εισαγωγή- Ορισμός: (4/6)

- Όπως και σε άλλες κοινωνικές διαδικασίες, έτσι και στην περίπτωση της αλλαγής είναι εύκολο να διαπιστωθεί ένα μεγάλο πλήθος εξαρτήσεων.
 - Συνήθως ξεκινούν ως κοινωνικές αποκλίσεις μεμονωμένων ατόμων.
 - Άλλοτε πάλι, νέες κοινωνικές αντιλήψεις, με ξένη πολιτιστική προέλευση, εισβάλλουν σε μια κοινωνία και προοδευτικά δημιουργούν προϋποθέσεις κοινωνικών αλλαγών.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Εισαγωγή- Ορισμός: (5/6)

- *Η κοινωνική αλλαγή αφορά **κοινωνικά σύνολα**, όχι μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων.*
- *Αναφέρεται σε **μεταβολές στις δομές του συστήματος***
 - *Μπορεί να αφορούν το **σύνολο του συστήματος**, όπως π.χ. ταξική συγκρότηση μιας κοινωνίας*
 - *Μπορεί να αφορούν **επιμέρους υποσυστήματα**, όπως π.χ. την οργάνωση της οικογένειας*

Η Κοινωνική αλλαγή. Εισαγωγή-Ορισμός: (6/6)

- Α. Η κοινωνική αλλαγή είναι μέγεθος που δεν μπορεί να έχει ούτε πρόσκαιρο ούτε παροδικό χαρακτήρα. Τη διακρίνει μια σταθερότητα-μονιμότητα που γίνεται δυναμική κατάσταση, για να προσδιορίσει νέες μεταβολές στις θεσμικές διαρθρώσεις.
 - Απλή διατάραξη π.χ. μια **απεργία**, δεν συνιστά κοιν. αλλαγή. Έστω και αν η διατάραξη αυτή οδηγήσει σε διαρθρωτικές μεταβολές, όπως π.χ. η αναδιάρθρωση της ανώτατης παιδείας στη Γαλλία μετά τις ταραχές του Μάη του 1968.
- Η κοινωνική αλλαγή δεν αποτελεί ένα μακροπρόθεσμο εξελικτικό σχήμα, που είναι ενδεχόμενο να εκτείνεται σε μια χρονική διάρκεια πέρα από το μήκος της ζωής μιας γενιάς ανθρώπων. Φαινόμενα αυτού του είδους αντιπροσωπεύουν συνήθως **λεπτομέρειες πολιτισμικών εξελίξεων**, που δεν παύουν να πραγματοποιούνται συνεχώς, αφού και οι **πολιτισμοί εκφράζονται σε μια δυναμική εξελικτική**.
- Β. Αντίθετα, **κάθε κοινωνική αλλαγή σφραγίζει με τις συνέπειες της την ιστορία μιας δεδομένης κοινωνίας και αποτελεί για τις γενιές που ζουν μέσα σ' αυτήν έναν σταθμό και ένα κεντρικό γεγονός που θα επηρεάσει τις μελλοντικές προοπτικές**.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Παράγοντες: (1/4)

- **Α. Παράγοντες που ευνοούν** την κοινωνική αλλαγή διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς.
 - **Εσωτερικοί παράγοντες** είναι εκείνοι που λειτουργούν μέσα στην ίδια την κοινωνία και συνδέονται με **διαδικασίες βελτίωσης και προόδου** της.
 - Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται πρωτοβουλίες συλλογικών φορέων, νομοθετικές ρυθμίσεις, μικρής έκτασης κοινωνικά κινήματα και επαναστάσεις, τεχνολογικά επιτεύγματα που προσανατολίζουν την κοινωνία σε νέους τύπους οργάνωσης.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Παράγοντες: (2/4)

- **A. Παράγοντες που ευνοούν την κοινωνική αλλαγή (συνέχ.)**
 - **Εξωτερικοί παράγοντες, είναι εκείνοι που παρεμβαίνουν στην ιστορική πορεία της κοινωνίας και με έναν ιδιαίτερα βίαιο τρόπο διαμορφώνουν πειστικές τάσεις για νέους προσανατολισμούς**
 - ο πόλεμος, η εξωτερική εισβολή, η ανεξαρτησία, οι απροσδόκητες φυσικές μεταβολές, όπως επιδημίες, σεισμοί, πλημμύρες, και τέλος οι επιδράσεις που προέρχονται από σημαντική εισβολή ξένων ισχυρών πολιτισμικών στοιχείων.
 - Στην ίδια περίπτωση ανήκουν και οι **μεγάλες κοινωνικές συγκρούσεις**, δηλαδή ταξικές, πολιτικές, γενεών, αθλητικές που, ενώ εμφανίζονται με έναν ευδιάκριτο τοπικό ή εθνικό χαρακτήρα, είναι τοπικές εκδηλώσεις μακρο-κοινωνικών φαινομένων, που τροφοδοτεί είτε η μόδα είτε παγκόσμιες ριζοσπαστικές θεωρίες, ιδεολογίες.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Παράγοντες: (3/4)

- Β. Παράγοντες επιβράδυνσης και αναστολής της (Κ.Α.)
- Στην περίπτωση αυτή εντάσσονται **οι προκαταλήψεις**, που μαρτυρούν:
 - **πολιτιστική απόσταση** ανάμεσα στην **επικαιρότητα** και τις **ομαδικές δοξασίες**, και βέβαια
 - **χαμηλό πνευματικό επίπεδο του κοινωνικού πλαισίου**, με ταυτόχρονη **αδυναμία αποδοχής των νέων αντιλήψεων**. Εδώ η άγνοια και ο φόβος ενεργούν ανασταλτικά και παρεμποδίζουν οποιαδήποτε απόκλιση από τις μορφές της κοινωνικής συντήρησης, από τις δεδομένες θέσεις μιας παράδοσης που απέκτησε ιεροκρατικό χαρακτήρα.
- Γι' αυτό και με τις προκαταλήψεις συνδέονται άμεσα και ορισμένες **αφελείς παραδόσεις**, που είχαν κάποια αξία για το παρελθόν, αλλά αδυνατούν να απαντήσουν στα αιτήματα του παρόντος. Συνήθως τέτοιες παραδόσεις εμπεριέχουν πλήθος από **μυθικά ή συναισθηματικά στοιχεία**, που αρνούνται να συναντηθούν με τη λογική ή την επιστημονική αλήθεια, για τον ίδιο λόγο του φόβου μπροστά στο άγνωστο.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Παράγοντες: (4/4)

- **Β. Παράγοντες επιβράδυνσης και αναστολής της (Κ.Α.)**
(συνέχ.)
- **Οργανωμένα συμφέροντα** που παρεμποδίζουν ό, τι είναι ενδεχόμενο να θίξει **υλικές, πολιτικές, κοινωνικές ή επιστημονικές καταστάσεις και διεκδικήσεις**. Ο παράγοντας αυτός, σε συνάρτηση με τους δύο προηγούμενους, αποτελεί τη σοβαρότερη αιτία παρεμπόδισης κοινωνικών μετασχηματισμών, που θα ήταν σε θέση να λύσουν οριστικά τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα, όπως δουλεία, φυλετικές διακρίσεις, πείνα, πολιτικές ελευθερίες, καταδυναστεύσεις λαών, άνιση κατανομή των αγαθών κ.ά.
- Η **οικονομική ατολμία**, που οφείλεται στην εκτίμηση του οικονομικού κόστους. Πολλές από τις κοινωνικές αλλαγές απαιτούν υψηλό οικονομικό κόστος, γι' αυτό και συχνά αναβάλλονται ή τελικά απορρίπτονται:
 - κοινωνικά προγράμματα υγείας, γενική ασφάλιση υπερηλίκων, λαϊκά στεγαστικά μέτρα, ευρύτερη λαϊκή επιμόρφωση, διεύρυνση της παιδείας για όλους κ.λπ.

Η. Κοινωνική αλλαγή. Περιοχές (Κ.Α.): (1/1)

- Έτσι κατανοείται ότι οι μορφές της κοινωνικής αλλαγής καλύπτουν δύο ευρύτερες περιοχές:
 - την περιοχή των **πολιτιστικών αξιών**, όπως τέχνη, επιστήμη, ηθική, δίκαιο, θρησκεία, ιδεολογία, και
 - την ευρύτερη περιοχή των **κοινωνικών θεσμών** (τρόπος ζωής, θεσμικές αλλαγές, οργανωτικές μεταβολές, προσαρμογές σε νέες μεθόδους και συστήματα).

Η. Κοινωνική αλλαγή. Κατηγορίες Θεωριών Κ.Α.: (1/3)

- Τέλος θα ήταν σκόπιμο να σημειωθεί ότι η κοινωνιολογική έρευνα κατέληξε σε ένα **μεγάλο πλήθος θεωριών**, για την κοινωνική αλλαγή.
- Από τις θεωρίες αυτές οι πιο σημαντικές είναι οι λεγόμενες:
- **ευθύγραμμες** (οι κοινωνικές αλλαγές ως συνεχής **ανοδική κίνηση** (Spenser), αλλά και ως συνεχής **καθοδική** πτώση ή **ακόμη και στασιμότητα** (Rostow, Redfield),
- **κυκλικές** (οι κοινωνικές αλλαγές ακολουθούν **κυκλική ή κυματοειδή πορεία**, μια **εναλλαγή φορέων ή καταστάσεων** (Pareto) ή εκφράζουν επιστροφή μιας διαταραγμένης ισορροπίας σε μια αρχική βάση),

Η. Κοινωνική αλλαγή. Κατηγορίες Θεωριών Κ.Α.: (2/3)

- *κλιμακωτές (οι κοινωνικές αλλαγές περνούν από το ένα στάδιο στο άλλο με εναλλαγή των τύπων τους (Marx, Comte, Lenski). Εδώ υπάρχουν ανοδικά και καθοδικά στάδια, δηλαδή πτώσεις και ανορθώσεις ή επιτυχίες και αποτυχίες. Στη δεύτερη περίπτωση, που θεωρείται και αρνητική, μπορούμε να εντάξουμε προοδευτικές καταπτώσεις που οφείλονται σε παρακμή των πολιτισμών),*

Η. Κοινωνική αλλαγή. Κατηγορίες Θεωριών Κ.Α.: (3/3)

- *καμπυλόγραμμες (οι κοινωνικές αλλαγές ακολουθούν ραγδαίες εκτινάξεις στο χρόνο και χαρακτηρίζονται είτε από κίνηση αύξησης είτε από κίνηση παρακμής (Toynbee) και*
- *διακλαδιζόμενης μεταβολής (οι κοινωνικές αλλαγές εκφράζονται πολυμορφικά με σειρά αλληπάλληλων ή διακλαδιζόμενων, συνήθως, αποτελεσμάτων).*

Κοινωνική αλλαγή: Συμπεράσματα (1/4)

- Οι πολλαπλές δυνατότητες προσέγγισης της κοινωνικής αλλαγής και το πλήθος των θεμάτων, που συνδέονται με τις λειτουργίες της, φανερώνουν τη **μεγάλη σπουδαιότητά της**:
 - **όχι μόνο για τη λειτουργία της κοινωνίας, αλλά και**
 - **για την ίδια την ύπαρξη της Κοινωνιολογίας.**

Είναι γι' αυτό εύλογο το ενδιαφέρον τόσων πολλών ερευνητών για την ερμηνεία των προβλημάτων της και τη λεπτομερέστερη ανάλυση των μηχανισμών της.
- Οι εκτιμήσεις της επιστήμης τελικά για την πορεία της κοινωνικής αλλαγής δείχνουν ότι είναι **αναπόφευκτη, αφού συνδέεται με την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας.**

Κοινωνική αλλαγή: Συμπεράσματα (2/4)

- Χωρίς αμφιβολία, πέρα από την ώθηση της ευρύτερης πολιτιστικής εξέλιξης, είναι αναγκαία η παρέμβαση μιας «πολιτικής», κυρίως στον προγραμματισμό των ορίων και το σχεδιασμό των λεπτομερειών της.
- Τις τελευταίες δεκαετίες είδαν το φως της δημοσιότητας σοβαρά **«προγράμματα κοινωνικών αλλαγών»**, που έστω και αν δεν επέτυχαν απόλυτες υλοποιήσεις, όμως **έδειξαν την ανάγκη προγραμματισμών** για θέματα που συνδέονται με την πορεία και τη λειτουργία των κοινωνιών.

Κοινωνική αλλαγή: Συμπεράσματα (3/4)

- Φυσικά η εφαρμογή ενός τέτοιου «προγράμματος» δεν είναι πάντοτε εύκολη υπόθεση. Υπάρχουν συνήθως **σοβαροί λόγοι που εμποδίζουν την εφαρμογή**, και τέτοιοι, όπως ήδη σημειώθηκε, είναι **τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα των διαφόρων ομάδων**.
- Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι συχνά στους προγραμματισμούς κοινωνικών αλλαγών παρεμβαίνουν πρόσωπα με υπερβολικό ζήλο και ρομαντισμό που επείγονται για άμεσες εφαρμογές.

Κοινωνική αλλαγή: Συμπεράσματα (4/4)

- Τέλος οι **κοινωνικές αλλαγές** είναι ενδεχόμενο να αντιμετωπίσουν **ζητήματα σύγκρουσης**
 - με **θεσμούς της παράδοσης,**
 - με **αντιλήψεις που τρέφουν θρησκευτικές πίστεις,**
 - με **λαογραφικά ήθη και έθιμα** ή ακόμη και
 - με **δοξασίες μικρών κλειστών ομάδων**, που έχουν κάθε δικαίωμα να τις υπερασπίζονται.
- Για όλους αυτούς τους λόγους είναι αρκετά **δύσκολη η πορεία των κοινωνικών αλλαγών** και χρειάζεται **πολύς δρόμος** για την τελική τους εφαρμογή.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης